

RO

RO

RO

COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 30.10.2008
COM(2008) 680 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE CONSILIU

cu privire la rezoluția Consiliului din 23 noiembrie 2007 privind modernizarea universităților pentru o Europă competitivă într-o economie globală bazată pe cunoaștere

{SEC(2008 2719)}

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE CONSILIU

cu privire la rezoluția Consiliului din 23 noiembrie 2007 privind modernizarea universităților pentru o Europă competitivă într-o economie globală bazată pe cunoaștere¹

1. CONTEXT

Prezentul raport și documentul de lucru al serviciilor Comisiei care îl însoțește au fost redactate ca răspuns la o cerere a Consiliului formulată în rezoluția Consiliului din 23 noiembrie 2007 privind modernizarea universităților pentru o Europă competitivă într-o economie globală bazată pe cunoaștere. Consiliul a invitat Comisia să „sprijine statele membre cu privire la proiectul de modernizare, și în special:

- (1) să identifice, după consultări cu principalii factori interesați din învățământul superior și cercetare, precum și cu autoritățile naționale, măsuri potențiale pentru a răspunde provocărilor și a depăși obstacolele pe care le întâmpină universitățile din Uniunea Europeană în procesul de modernizare și care le împiedică să contribuie plenar la atingerea obiectivelor agendei de la Lisabona;
- (2) să faciliteze învățarea reciprocă, în contextul agendei de la Lisabona, în special în cadrul programului de lucru Educație și Formare 2010 și al măsurilor adoptate în temeiul Cărții verzi referitoare la Spațiul European de Cercetare (SEC), precum și prin încurajarea parteneriatelor între universități și sectorul industrial/privat;
- (3) să identifice măsuri potențiale pentru eliminarea obstacolelor în calea mobilității studenților, cadrelor didactice și cercetătorilor în Europa și în special în calea recunoașterii reciproce a creditelor și diplomelor² și să promoveze schimburile de bune practici în acest sens;
- (4) să monitorizeze și să evalueze, împreună cu structurile programelor naționale, impactul:
 - situației sociale a studenților care participă la programul Erasmus,
 - contribuției programului Erasmus la proiectul de modernizare,
 - contribuției programului Erasmus Mundus la atractivitatea internațională a universităților europene.”

Dacă raportul se concentrează în principal asupra aspectelor legate de mobilitate din cadrul rezoluției Consiliului, acesta oferă, de asemenea, informații actualizate privind stadiul

¹ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/ro/07/st16/st16096-re01.ro07.pdf>

² Recunoașterea calificărilor profesionale ale profesorilor și ale cercetătorilor este reglementată deja prin Directiva 2005/36/CE din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale. Această directivă, care simplifică, modernizează și consolidează 15 directive existente adoptate între 1975 și 1999, a trebuit să fie pusă în aplicare în statele membre până la 20 octombrie 2007.

modernizării universităților europene. Raportul prezintă lucrările întreprinse de Comisie ca răspuns la cererea Consiliului și formulează concluziile principale extrase în urma acestor lucrări. Documentul de lucru al serviciilor Comisiei care însoțește raportul prezintă aceste concluzii într-o formă mai detaliată.

2. LUCRĂRILE ÎNTREPRINSE ȘI PRINCIPALELE CONCLUZII

Comisia a colaborat cu statele membre și cu sectorul învățământului superior pentru a identifica proiectul de modernizare pentru universități în jurul celor trei misiuni ale acestora (educația, cercetarea și inovarea) și pentru a sprijini punerea sa în aplicare prin intermediul metodei deschise de coordonare (MDC), al grupurilor de experți și al studiilor (care implică dialogul între grupuri de responsabili politici și de experți, activitățile de învățare reciprocă, indicatorii, criteriile de referință, rapoartele și analizele); în acest scop, ea a lansat o serie de inițiative specifice (asigurarea calității, ECTS, CEC, EIT³, colectarea datelor cu privire la universități etc.) și a sprijinit inițiativele luate de alți actori (proiecte-pilot, asociații, rețele etc.) prin intermediul programului de învățare de-a lungul vieții și al celui de-al șaptelea Program-cadru pentru cercetare al UE.

2.1. Abordarea provocărilor și a obstacolelor cu care se confruntă universitățile în ceea ce privește modernizarea

Principalele provocări și obstacole în ceea ce privește modernizarea învățământului superior au fost precizate în comunicarea din 2006 a Comisiei⁴, care a propus abordarea a nouă domenii, referitoare la: guvernarea, autonomia și responsabilitatea universităților, mobilitatea, parteneriatele cu comunitatea de afaceri, promovarea interdisciplinarității și a transdisciplinarității în cadrul proiectelor de formare și de cercetare, interacțiunea bazată pe cunoaștere cu societatea, recompensarea excelenței, programele de învățământ și finanțarea. Statele membre au susținut această analiză în cea mai mare parte și au convenit să informeze cu privire la punerea în aplicare a proiectului de modernizare în rapoartele acestora, în cadrul programului Educație și Formare 2010 (E&T 2010). Aceste rapoarte, care fac parte din exercițiul de raportare de la Lisabona, precum și studiile și anchetele indică faptul că, deși se înregistrează progrese în toate cele nouă domenii, sunt necesare în continuare eforturi substanțiale. Comisia își va continua dialogul cu autoritățile naționale și cu părțile interesate în ceea ce privește identificarea modalităților optime de dezvoltare a proiectului de modernizare.

2.2. Facilitarea învățării reciproce în cadrul programului de lucru Educație și Formare 2010 și al măsurilor adoptate în temeiul Cărții verzi privind spațiul european de cercetare, precum și prin încurajarea parteneriatelor între universități și sectorul industrial

Comisia a întreprins mai multe inițiative de facilitare a învățării reciproce și de aplicare a MDC pentru reformarea învățământului superior, cum ar fi Grupul pentru modernizarea învățământului superior, lansarea grupului de lucru CREST pentru învățare reciprocă privind abordările în vederea dezvoltării excelenței cercetării în universități, raportul anual privind stadiul îndeplinirii obiectivelor de la Lisabona pentru educație și formare, inclusiv o serie de indicatori și puncte de referință, crearea unor grupuri de experți care să analizeze diferitele aspecte legate de misiunea

³ ECTS: Sistemul European de Credite Transferabile; CEC: Cadrul european al calificărilor; EIT: Institutul European de Inovare și Tehnologie.

⁴ „Pentru reușita proiectului de modernizare în universități: educație, cercetare și inovare”, COM(2006) 208.

de cercetare a universităților în contextul SEC (piața unică a muncii pentru cercetători, consolidarea cercetării universitare, finanțarea externă pentru cercetare și gestionarea financiară, metodologiile de evaluare a cercetării universitare) și Forumul pentru cooperare între sectorul universitar și mediul de afaceri, lansat în februarie 2008. Același obiectiv este urmărit și prin punerea în aplicare a acțiunilor Marie Curie direcționate, în cadrul programului „Oameni” al PC7. Rezultatele acestor inițiative ilustrează validitatea noțiunii de învățare reciprocă. Documentul de lucru al serviciilor Comisiei detaliază diferitele inițiative.

2.3. Abordarea obstacolelor aflate în calea mobilității studenților, a profesorilor și a cercetătorilor

În decembrie 2007, Comisia a instituit un forum de experți la nivel înalt privind mobilitatea, pentru a explora posibilitățile prin care UE, pornind de la succesul înregistrat până în prezent de programul Erasmus, ar putea extinde și mai mult mobilitatea nu numai în cadrul sectorului universitar, ci și în rândul tinerilor în general – de exemplu în rândul tinerilor artiști și antreprenori – și în sectoare precum formarea profesională.

În iulie 2008, forumul a prezentat concluziile și recomandările sale. Pentru ca mobilitatea să devină regula și să înceteze a mai fi excepția, forumul sugerează stabilirea unor obiective privind mobilitatea atât pe termen mediu, cât și pe termen lung. Pentru a crește și mai mult mobilitatea, este necesară acțiunea concertată a UE, a statelor membre și a altor părți interesate. Finanțarea programelor UE pentru mobilitate trebuie să crească, iar programele Erasmus și Erasmus Mundus ar trebui să se completeze reciproc.

În mai 2008, în continuarea Cărții verzi intitulată „Spațiul European de Cercetare: perspective noi”⁵, Comisia a adoptat comunicarea „Favorizarea carierelor și a mobilității: un parteneriat european pentru cercetători”⁶, în vederea realizării unor progrese rapide și concrete pentru ca Europa să devină un loc mai atractiv pentru începerea și continuarea unei cariere în cercetare, prin abordarea a patru domenii-cheie: i) recrutare deschisă și portabilitatea subvențiilor, ii) securitatea socială și drepturile la pensie complementară, iii) condiții de angajare și de muncă atractive și iv) creșterea nivelului de formare, a competențelor și a experienței cercetătorilor europeni.

În iunie 2008, Comisia a lansat noul portal EURAXESS⁷, pentru a oferi un punct unic de acces la serviciile de informații și asistență pentru cercetătorii care se deplasează și urmează o carieră în cercetare în alte state membre.

Comisia continuă, de asemenea, să examineze obstacolele în calea mobilității care ar putea rezulta din modificările structurale produse de Procesul de la Bologna. Datele disponibile limitate par să sugereze că introducerea structurilor pe trei cicluri poate să genereze o stagnare temporară sau o reducere a mobilității studenților pe durata fazei de adaptare, dar că structurile realizate după reforma de la Bologna nu reprezintă, în principiu, un obstacol pentru mobilitate. Rezultatele unui studiu asupra mobilității transnaționale, aflat în curs de pregătire de către agenția națională

⁵ COM(2007) 161 „Spațiul European de Cercetare: perspective noi”.

⁶ COM (2008) 317 final „Favorizarea carierelor și a mobilității: un parteneriat european pentru cercetători”.

⁷ www.ec.europa.eu/euraxess

germană pentru programul Erasmus, sunt așteptate în noiembrie 2008 și vor aduce mai multă lumină cu privire la acest aspect⁸.

2.4. Impactul programelor Erasmus și Erasmus Mundus

2.4.1. Originea socială a studenților care participă la programul Erasmus

Un studiu⁹ arată faptul că participanții la programul Erasmus sunt în mare parte reprezentativi pentru populația studentescă și nu provin dintr-un mediu mai privilegiat decât ceilalți studenți. Aceasta ar însemna că Erasmus ajută efectiv studenții din familii mai puțin înstărite să studieze în străinătate, ceea ce, altfel, ar fi imposibil. În plus, rezultatele studiului arată că programul Erasmus a reușit să atragă, într-o oarecare măsură, mai mulți studenți de acest tip între 2000 și 2005. Un aspect important îl reprezintă rolul pe care îl joacă sporurile de venit oferite de unele state membre sau regiuni. Comisia va urmări îndeaproape evoluțiile ulterioare în acest domeniu.

2.4.2. Contribuția programului Erasmus la proiectul de modernizare

Un studiu foarte recent¹⁰ arată că programul Erasmus a avut un impact considerabil asupra modernizării universităților europene, în special în domeniul internaționalizării, al inovării în materie de programe și al asigurării calității. Toate activitățile sprijinite de programul Erasmus în aceste trei domenii reprezintă, de asemenea, o parte integrantă a Procesului de la Bologna pentru Spațiul european al învățământului superior. În plus, ele contribuie la realizarea obiectivelor programului Educație și Formare 2010 din cadrul Strategiei de la Lisabona pentru creștere și locuri de muncă. Comisia acordă o atenție tot mai mare măsurilor și inițiativelor care sporesc transparența misiunii și performanța universităților, asigurând comparabilitatea acestora.

2.4.3. Contribuția programului Erasmus Mundus la atractivitatea pe plan internațional a universităților europene

Evaluarea intermediară a programului Erasmus Mundus¹¹ a arătat faptul că programul a sporit atractivitatea pe plan internațional a universităților europene în mai multe moduri, de exemplu promovând punerea la punct a unor diplome comune, duble și multiple, precum și excelența academică în învățământul superior european. Recomandările evaluării intermediare au fost luate în considerare în elaborarea

⁸ Serviciul german de schimburi universitare DAAD, la adresa www.daad.de

⁹ Manuel Souto Otero și Andrew McCoshan, *Survey of the Socio-Economic Background of ERASMUS students* (Studiu privind mediul socio-economic de proveniență al studenților ERASMUS), raport final, DG EQC 01/05, 2006.

Klaus Schnitzer și Elke Middendorff, EUROSTUDENT 2005. *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe 2005* (Condițiile sociale și economice ale vieții studentești în Europa 2005).

¹⁰ *Impact of ERASMUS on European Higher Education: quality, openness and internationalisation - preliminary conclusions* (Impactul programului ERASMUS asupra învățământului superior european: calitate, deschidere și internaționalizare – concluzii preliminare), august 2008, CHEPS, INCHER-Kassel și ECOTEC.

¹¹ *Interim Evaluation of Erasmus Mundus, Final Report* (Evaluarea intermediară a programului Erasmus Mundus, raport final), Centrul pentru serviciile de strategie și evaluare LLP, iunie 2007, http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/news_en.html

viitorului program Erasmus Mundus (Erasmus Mundus II), care va începe în 2009. În cadrul acestui program, Comisia a sprijinit proiectul de promovare globală, care urmărește promovarea Europei drept destinație de studiu atractivă pentru studenții din toată lumea. În cadrul proiectului de promovare globală, a fost lansat, în mai 2008, site-ul web www.study-in-europe.org.

3. CONCLUZII OPERAȚIONALE

Metoda deschisă de coordonare a oferit deja rezultate pozitive în ceea ce privește punerea în aplicare a proiectului de modernizare a universităților, pentru o mai bună realizare a misiunilor integrate ale acestora în domeniul educației, al cercetării și al inovării. Comisia va colabora în continuare cu statele membre și cu sectorul învățământului superior pentru a depăși obstacolele rămase și a dezvolta abordări inovatoare. În prezent, aceasta este în curs de actualizare a cadrului strategic pentru cooperare europeană în domeniul educației și formării, pentru perioada de după 2010.

Comisia va contribui, de asemenea, la succesul Procesului de la Bologna și va recurge la programul Erasmus/LLP, la cel de-al șaptelea Program-cadru pentru cercetare, la programul pentru competitivitate și inovare, precum și la fondurile structurale și împrumuturile BEI, în vederea promovării modernizării învățământului superior european.

Se preconizează acțiuni noi în următoarele domenii:

Mobilitatea

Comisia va explora toate opțiunile de intensificare substanțială a mobilității studenților și a personalului în Europa și, în această privință, va analiza împreună cu statele membre și cu alți actori modalitatea de a lua măsuri adecvate în urma recomandărilor forumului de experți la nivel înalt privind mobilitatea. Aceasta include posibilitatea dezvoltării unei facilități de credit pentru studenții europeni, în colaborare cu Banca Europeană de Investiții. Comisia propune publicarea, în iunie 2009, a unei cărți verzi în urma forumului la nivel înalt și a dezbaterilor politice prevăzute în timpul președinției franceze, care să descrie modalitățile prin care mobilitatea în domeniul învățării – nu numai în cadrul programului Erasmus, ci în toate formele de învățare – poate fi extinsă astfel încât să devină o regulă, și nu o excepție.

În ceea ce privește cercetătorii, se vor intensifica eforturile de creștere a mobilității acestora (în plan geografic și sectorial), în strânsă cooperare cu statele membre și în contextul punerii în aplicare a recente comunicări a Comisiei privind parteneriatul european pentru cercetători, menționată mai sus.

Noi competențe pentru noi locuri de muncă

Comisia va sprijini inițiativele care contribuie la definirea de noi competențe pentru noi locuri de muncă într-o serie de domenii profesionale, pornind de la activitățile desfășurate în ceea ce privește rezultatele învățării și competențele pentru învățământul superior (CEC, Cadrul calificărilor de la Bologna¹², armonizarea structurilor educaționale în Europa¹³). Toate acestea ar trebui să faciliteze reflecția asupra modalității prin care universitățile pot să ofere

¹² <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>

¹³ <http://tuning.unideusto.org/tuningeu/>

combinația adecvată de aptitudini și competențe pentru piața muncii, acesta fiind unul dintre obiectivele propuse în comunicarea din 2006 privind modernizarea universităților.

Cooperarea între sectorul universitar și mediul de afaceri

Comisia va dezvolta în continuare Forumul pentru cooperare între sectorul universitar și mediul de afaceri, lansat în 2008, prin evenimente care vor avea loc în toamna anului 2008 și în primăvara anului 2009. În 2009, ea va publica o comunicare privind cooperarea între sectorul universitar și mediul de afaceri.

Transparența în ceea ce privește performanța învățământului superior

Comisia sprijină realizarea unui studiu de fezabilitate pentru crearea unei colecții de date privind universitățile europene, în vederea dezvoltării unui set de date comparative care să permită stabilirea unor criterii de referință internaționale aplicabile universităților; primele rezultate ale acestui studiu sunt așteptate în 2009. Ea contribuie, de altfel, la evaluarea rezultatelor învățării în învățământul superior (AHELO) efectuată de OCDE.

Comisia va sprijini inițiativele cu impact global cu scopul de a dezvolta metode mai robuste și mai fiabile pentru clasificarea și evaluarea performanței universităților, în cadrul diferitelor misiuni ale acestora.

Concluzie

Prin aceste inițiative și, de asemenea, prin programele sale și prin dialogul politic constant cu toate părțile interesate, Comisia va ajuta în continuare statele membre și universitățile în atingerea obiectivelor de reformă descrise în rezoluția Consiliului din 23 noiembrie 2007.